

چاپ هشتم

انه اید

ویرژیل

ترجمه‌ی میرجلال الدین کزازی

برنده‌ی جایزه‌ی نهمین دوره‌ی کتاب سال ۱۳۶۹ (در حوزه‌ی ادبیات)

300book

Enéide

Virgile

انهاید

اثر ویرژیل

ترجمه: میرجلال‌الدین کزازی

حروف چینی، نمونه‌خوانی و صفحه‌آرایی، بخش تولید نشرمرکز

طرح جلد: ابراهیم حقیقی

چاپ اول ۱۳۶۹، شماره‌ی نشر ۱۵۲

چاپ هشتم ۱۳۹۴، ۵۰۰ نسخه، چاپ صبا

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۵-۷۱۵-۲

نشرمرکز: تهران، خیابان دکتر فاطمی، روبه‌روی هتل لاله، خیابان باباطاهر، شماره‌ی ۸

تلفن: ۳-۸۹۷۰۴۶۲ فاکس: ۸۹۶۵۱۶۹

Email: info@nashr-e-markaz.com

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این ترجمه برای نشرمرکز محفوظ است

تکثیر، انتشار و بازنویسی این ترجمه یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و

ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است.

این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

سرشناسه: ویرژیل، ۷۰-۱۹ ق.م. Virgile

عنوان و نام پدیدآور: انهاید / ویرژیل؛ ترجمه‌ی میرجلال‌الدین کزازی

مشخصات ظاهری: شش، ۴۸۲ ص

یادداشت: عنوان اصلی: Eneide؛ واژه‌نامه: نمایه

موضوع: شعر حماسی لاتینی - ترجمه شده به فارسی؛ انهاید (شخصیت افسانه‌ای)

شناسه‌ی افزوده: کزازی، جلال‌الدین، ۱۳۲۷-

رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۳ ک / ۴ / ۱ / ۶۸۱۷ PA

رده‌بندی دیویی: ۸۷۳ / ۰۱

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۸۶۷-۷۰ م

فهرست

۱	زندگی ویرژیل
۳	ویرژیل و انه‌اید
۱۵	کتاب نخستین
۴۹	کتاب دوم
۸۵	کتاب سوم
۱۱۵	کتاب چهارم
۱۴۵	کتاب پنجم
۱۸۱	کتاب ششم
۲۱۹	کتاب هفتم
۲۵۱	کتاب هشتم
۲۸۱	کتاب نهم
۳۱۳	کتاب دهم
۳۴۹	کتاب یازدهم
۳۸۵	کتاب دوازدهم
۴۲۱	فرهنگ نامهای اساطیری

زندگی ویرژیل

- ۱۵ اکتبر سال ۷۰ پم: ویرژیل (پوبلیوس ویرژیلوس مارو) در آند، در نزدیکی ماتو، در خانواده‌ای که از دهگانان زمیندارند و در خون از مردم گلند زاده می‌شود. آموزش در کرمون، میلان، رم.
- حدود سال ۴۵: ویرژیل به زیستن در بیرون شهر بازمی‌گردد؛ اما در ۴۱، بر ملک او، در پی تقسیمی در زمین زیان می‌رسد.
- سال ۴۱: ویرژیل در کامپانی رخت می‌افکند؛ و در آنجا کار سرودن بوکولیکا را دنبال می‌کند.
- سال ۳۸: ویرژیل و دوستش هوراس میسن را که به سفارت از سوی اوکتاو به نزد آنتوان فرستاده شده است، همراه می‌شوند. (گزارش این سفر را هوراس در «سفر به بریند» آورده است).
- حدود سال ۳۷: نشر بوکولیکا. ویرژیل در تارانت روزگار می‌گذراند.
- سال ۳۱: نبرد آکتیوم. اوکتاو (که اوگوست نامیده خواهد شد) خداوندگار جهان رومی می‌شود.
- سال ۲۹: نشر «ژئورژیاها».
- اکتبر ۲۸: ویرژیل سرانجام اندیشه‌ای بزرگ را که دیری در سر می‌پرورده است، به کردار می‌آورد؛ و سرودن «انه‌اید» را می‌آغازد.

مرگ ویرژیل.

نشر انهاید که ویرژیل بدان سان که می‌خواست نتوانسته بود آن را بازنگرد، پس از مرگ وی.

30book

ویرژیل و انه‌اید

انه‌اید چیست؟

سخن‌سنان و ادیبانان باختر زمین «سرگذشت انه» یا «انه‌اید» ویرژیل را سومین داستان بزرگ پهلوانی در جهان، پس از «ایلیاد» و «اودیسه» هومر شمرده‌اند. هر چند این هر سه، در ادب پهلوانی، نامه‌هایی جاودانی‌اند، اما هرگز، به هیچ روی و رای، با نامهٔ ورجاوند و بی‌مانند فردوسی، شاهنامه پهلوانی نمی‌توانند زد. شاهنامه که کارنامه و تبارنامهٔ ایرانیان است گرانسنگترین و پرمایه‌ترین اثر حماسی است، در ادب ایران و جهان؛ و در میانهٔ نامه‌های پهلوانی، بی‌هیچ گمان و گزافه، برترین و نخستین نامه است. اگر به داد داوری کنیم و به دور از یکسونگری و تنگ‌بینی، آشکارا بر آن خواهیم بود که شاهنامه با ایلیاد و اودیسه، یا انه‌اید سنجیدنی نیست؛ استوار، باور خواهیم کرد که شاهنامه نامه‌ای است که همتایی برای آن نه در ادب خاور، نه در ادب باختر نمی‌توان یافت. اگر به هر روی بخواهیم شاهنامه را با این سه کتاب بزرگ که اروپاییان آنها را برترین نامه‌های پهلوانی شمرده‌اند بسنجیم، تنها یکی از داستانها، یکی از رویدادهای بنیادین در آن، با آن سه سنجیدنی است. شاهنامه سرگذشت تیره‌های ایرانی را از نخستین مرد، کیومرث تا فروپاشی فرمانروائی ساسانی دربر می‌گیرد. شاهنامه داستان ایران است که به شیواترین شیوه، به زبانی تپنده و توفنده، که سراسر انگیختن و افروختن است، سروده شده است.

اما در کنار این دریای پهناور و توفانخیز ایلیاد برکه‌ای است؛ اودیسه شَمَری است؛ و انه‌اید فَرَّغری. چه آنکه در هر کدام از این سه، رویدادی یگانه، بنیاد کار است: تازش یونانیان به تروا که در ایلیاد سروده شده است؛ در اودیسه و انه‌اید نیز دنباله داستان، و پی آمدهای نبرد تروا در پیوسته شده است. اودیسه داستان اولیس یکی از پهلوانان یونانی است که از تروا به آبخوست ایتاک که سرزمین اوست بازمی‌گردد؛ در این بازگشت که ده سال به درازا می‌کشد، به خشم خدایان دچار می‌آید؛ رنجهایی بسیار را برمی‌تابد؛ با افسونگران و غولان درمی‌آویزد و می‌ستیزد. تا سرانجام به ایتاک بازمی‌رود؛ بانوی خود پنهلوپ را از ستم و آزار خواستگاران که می‌خواهند او را و ایتاک را فراچنگ آورند، می‌رهاند.

ویرژیل نیز در انه‌اید داستان انه را می‌سراید؛ و آنچه را او پس از رهایی از چنگ مرگ در تروا، در سفرهای دیرباز و پر ماجرایش، برای رسیدن به لاتیوم، به سرزمینی که بدو نوید داده شده است، می‌آزماید و از سر می‌گذراند.

از این روی، آنچه‌انکه نوشته آمد، اگر در اندیشه سنجیدن شاهنامه با این نامه‌های پهلوانی، از دیدی گسترده و فراگیر باشیم، هر کدام از آنها را تنها می‌سزد که با یکی از رویدادهای بزرگ در شاهنامه بسنجیم، نه با این نامه جاودان، به یکبارگی. هم از این روی، آنچه ایرانشناسان درباره شاهنامه نوشته‌اند، داوریهای آنان درباره شاهنامه، نیز سنجشهایی که در میان شاهنامه و حماسه‌های یونانی کرده‌اند، با همه ارج و ارزشی که تلاشهایشان در شناساندن شاهنامه به فرهیختگان باختر زمین داشته است، برای ما ایرانیان که فرزندان فردوسی و پروردگان شاهنامه‌ایم، همواره جای درنگ و چند و چون خواهد داشت.*

شاهنامه را با نگاهی کاونده، از دیدگاههایی گونه‌گون، در زمینه‌هایی دیگر نیز می‌توان با ایلیاد و اودیسه، یا انه‌اید سنجید. لیک این دیباچه از این بیش را، در این باره بر نمی‌تابد؛ و اگر افزون در آن در پیچیم، سخن بس به دراز خواهد کشید. پس به جستار خویش درباره انه‌اید و ویرژیل بازمی‌گردیم:

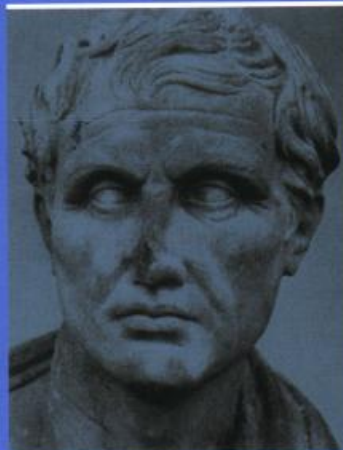
آنچه‌انکه نوشته آمد انه‌اید را می‌توان دنباله‌ای بر ایلیاد شمرد. ویرژیل در آن جا که

* چنان دآوری و دیدی از این گونه که ایرانشناسی نامدار چون نلدکه نیز از آن برکنار نمانده است، بنگرید به: تئودور نلدکه - حماسه ملی ایران - ترجمه بزرگ علوی - مرکز نشر سپهر - ۱۳۵۷ / ۱۰۶.

هومر داستان خود را با ویرانی تروا و در آتش سوختن آن به پایان می‌برد، داستان خویش را آغاز می‌نهد؛ داستان ایلیاد و فروگیری تروا، به کوتاهی، چنین است:

نهانگویان به پریام، پادشاه تروا که سرزمینی بوده است در آسیای کهن، می‌گویند که او را پسری از هکوب بانویش خواهد بود که پادشاهیش را بر باد خواهد داد. آنگاه که این پسر که پاریس نام یافت زاد، پریام فرمود تا در نهانش ببرند؛ و بر کوه ایدا فرو نهند؛ چوپانی کودک را در آن کوه یافت؛ او را به کلبه خویش برد؛ و چون شبانان پرورد. روزی، پاریس جوان که به زیبایی شگرفش آوازه یافته بود، رمه‌ها را در کوه می‌چرانید. به ناگاه هرا، آفرودیت و آتنا بر او آشکار شدند؛ و از وی خواستند که در میانه آنان داوری کند؛ زیباترینشان را برگزیند؛ و سیب زرین را بدو بدهد. پاریس آفرودیت را، چونان زیباترین بخت، برگزید؛ و سیب زرین را بدو داد؛ زیرا آفرودیت دلباختگی هلم، زیباروی اسپارتی را به پاریس، بدو نوید داده بود. هرا و آتنا از این داوری کین ترواییان را در دل گرفتند. از دیگر سوی، کاساندر خواهر نهانگوی و اینده‌بین پاریس او را بازشناخت. پریام از بازیافت پورش بس فرخروز و شادکام گردید. پس از چندی، پاریس به اسپارت رفت؛ منلاس پادشاه اسپارت او را به مهر پذیرفت و گرمی داشت؛ پاریس از نبود منلاس بهره جست؛ و هلم بانوی او را که در زیبایی آوازه‌ای بلند یافته بود، در ربود؛ و باخود به تروا برد. ربایش هلم آتش جنگ را برافروخت؛ منلاس پادشاهان یونانی را از گوشه و کنار برانگیخت؛ تا به پیکار با ترواییان بشتابند. این پادشاهان به ناچار به سوی تروا روی آوردند؛ تا به فرماندهی آگاممنون، پادشاه میسن با ترواییان نبرد آزمایشند. ناچاری آنان از آن روی بود که هلم خواستگاران بسیار داشت. تیندار برای آنکه خواستگاران بر سر دستیابی به هلم با یکدیگر در نیاویزند و هنگامه‌ای برپای نشود، از آنان خواست که گزینش را به هلم واگذارند؛ نیز از آنان پیمان ستاند که هر که را هلم به شوهری پذیرفت، آنان با وی به ستیز برنخیزند؛ و گزینش هلم را گرمی بشمارند؛ به گونه‌ای که اگر کسی با این گزینش به پیکار برخاست؛ و هنگامه‌ای برانگیخت، آنان او را بکوبند و برانند؛ و هنگامه را فرو نشانند. از این روی، آنگاه که پاریس هلم را در ربود، منلاس پیمان خواستگاران پیشین را که هر کدام در سرزمینی از یونان فرمان می‌راندند، فریادشان آورد؛ آنان نیز پیمان به سر بردند؛ و برنشسته بر کشتیها با سپاهسانی به سوی تروا شتافتند. فروگیری تروا در سایه دلیری و جنگاوری پهلوانان تروایی، به ویژه هکتور ده سال به درازا کشید. پس از رویدادهای بسیار چون کشته شدن

انه‌اید در ادبیات کلاسیک رومی همان جایگاهی را دارد که ایللیاد و اُدیسه در ادبیات کلاسیک یونان؛ آن را می‌توان دنباله‌ای بر ایللیاد شمرد، ویرژیل انه‌اید را از آنجا آغاز می‌کند که هومر ایللیاد را با ویرانی و سوختن تروا به پایان می‌برد. انه‌اید حماسه‌ی ملی رومیان است. انه بزرگ‌زاده‌ای تروایی بود که تبار مادریش به خدایان می‌رسید و پس از تباهی تروا سفری برماجرا را بر پهنه‌ی دریاها آغاز کرد؛ به کارتاژ، و سپس به ایتالیا رفت؛ مردمان لاتین را به پیروزی رساند و فرمانروای مردمی شد که شایستگی‌های ترواییان را با توان‌های لاتینان در هم آمیخته بودند. داستان انه داستانی مردمی بود و رومیان انه را نیای رومولوس، بنیادگذار شهر رم، می‌شناختند. ویرژیل از این داستان کهن حماسه‌ای پر شور ساخت که به روزگار امپراتوری، پشتوانه‌ای تاریخی و اسطوره‌ای برای رومیان شد.

از این مجموعه

ایللیاد

اُدیسه

انه‌اید ✓

تلماک

ISBN: 978-964-305-715-2

۲۸۸۰۰ تومان